

Jung'un Yanılgısı: Eşzamanlılık Yeni Bir Teori

Dr. Sultan Tarlacı

Dr. Sultan Tarlacı, Nöroloji Uzmanı, Özel Ege Sağlık Hastanesi

E-mail: editor@neuroquantology.com

Posta Adresi: 172.Sok No:23 K4 D14 Bornova / İZMİR

Telefon: +902323430174

ÖZET

Carl G. Jung, Freud'un meslekdaşı olan bir psikiyatrdı. Jung astroloji, spiritüalizm, telepati, telekinezi, geleceği görebilme gücü ve duyu dışı idrake inanırdı. Jung kendine âit iki şey öne sürdü: Eşzamanlılık ve ortaklaşa (collective) bilinçdışı. Ortaklaşa bilinçdışının içeriği arketip olarak adlandırılır. Eşzamanlılık ortaklaşa bilinçdışında yer alan arketiplere ulaşmayı sağlar. Jung'un formülasyonuna göre bu arketipal görüntüler kişisel deneyimlerden köken almayan bilinçdışının parçalarından doğarlar. Eşzamanlılık, "zamansal olarak aynı zamanda ortaya çıkan nedensel olmayan olayları" tanımlayan bir kelimedir. Jung eşzamanlılığı "nedensel olmayan bağlantı prensibi" (yâni, bağlantı örüntüsü doğrudan nedensellikten açıklanamaz) olarak ifade eder. Eşzamanlılık, rastlantıdan farklı olarak ortaya çıkış durumunu değildir fakat altındaki bir örüntü veya dinamik anlamlı ilişkiler veya olaylar olarak ifade edilir. Klâsik bilimsel yöntemlere göre eşzamanlılık teorisi test edilebilir olmadığından herkes tarafından bilimsel olarak kabul edilmez, daha ziyâde bir sahte-bilim (pseudoscience) olarak görülür.

Bizim yeni teorimize göre, eşzamanlılık bellek adaptasyonunun bir çeşit kırılmasıdır. Sâbit büyüklükte bir uyaran bir reseptöre devamlı uygulandığı zaman, onun ilgili duyu sinirinde aksiyon potansiyelinin frekansı zaman içerisinde azalır. Bu olay nöral adaptasyon veya duyarsızlaşma olarak bilinir. Adaptasyon beyne yoğun girdilerden koruyan bir mekanizmadır. Tüm duyu girdiler için, sinir hücrelerinden beyne kadar tüm sinir sisteminde bir adaptasyon vardır. Eşzamanlılık bir mucize değil, bellek adaptasyonunun kırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: eşzamanlılık, bellek, duyu adaptasyon, hatırlama

ABSTRACT

Carl G. Jung was a psychiatrist and colleague of Freud's. Jung believed in astrology, spiritualism, telepathy, telekinesis, clairvoyance and extrasensory perception. Jung contributed two new ones: *synchronicity* and the *collective unconscious*. The contents of the collective unconscious are called archetypes. Synchronicity provides access to the archetypes, which are located in the collective unconscious. Jung formulated that these archetypal images belonged to a part of the unconscious not derived from personal experience. Synchronicity is a word to describe the "temporally coincident occurrences of acausal events." Jung spoke of synchronicity as an "acausal connecting principle" (i.e. a pattern of connection that cannot be explained by direct causality). It differs from coincidence in that synchronicity implies not just a happenstance, but an underlying pattern or dynamic that is being expressed through meaningful relationships or events. Since the theory of synchronicity is not testable according to the classical scientific method, it is not widely regarded as scientific at all, but rather as pseudoscientific.

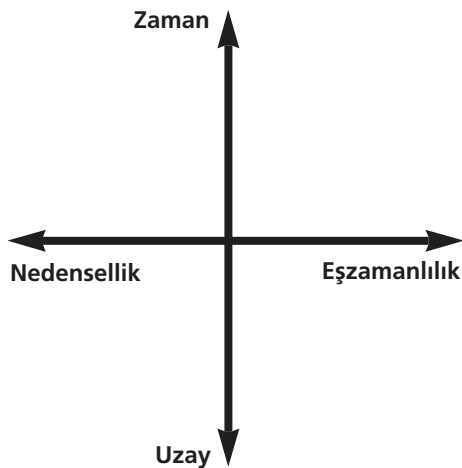
According to our new theory, synchronicity is a kind of breaking of the memory adaptation. When a maintained stimulus of constant strength is applied to a receptor, the frequency of the action potentials in its sensory nerve declines over time. This phenomenon is known as neural adaptation or desensitization. Adaptation is a protection mechanism for the brain from the intense inputs. There is a whole nervous system adaptation from the nerve cell to the brain for the all sensory inputs. Synchronicity is not a miracle; it's a breaking of the memory adaptation.

Keywords: synchronicity, memory, sensorial adaptation, recall

GİRİŞ

Carl G. Jung (1875-1961) çağdaş psikiyatrinin kurucularındadır. Sadece psikiyatri ile değil fizik, mitler ve efsanelerle de ilgilenmiştir. Jung, dönemin ünlü fizikçileri olan Albert Einstein (1879-1955) ve Wolfgang Pauli (1900-1958) ile yaptığı tartışmalar sonrasında eşzamanlılık kavramını ortaya atmıştır. Jung ve Pauli klâsik fiziğin geleneksel üçlemesine, yâni uzay-zaman-nedensellik ilkesine, bir dördü oluşturacak ve nedenselliğin karşısında yer alacak şekilde eşzamanlılık terimini yerleştirdiler (Şekil 1). Pauli bu sürecin metafizik bir nedeni olduğuna inanıyordu. Çünkü eşzamanlı olaylar arkalarında kişisel fakat daha büyük bir gücün faaliyette bulunduğu duygusunu verirler. Nedensellik, sonuç aracılığı ile sâbit bağıntı içerdiği hâlde, eşzamanlılık uyum, denklik veya anlam aracılığı ile sâbit olamayan bağıntı içerir (Jung 1977). Eşzamanlılığın altında yatanın, bugün de yoğun şekilde inanılan arketiplere bağlamıştır. Bu bağlama nedeni ile günlük yaşamın sıradan eşzamanlılıklarına mistik veya ilâhî anlamlar yüklenilmeye başlanır olmuştur (Aziz 1990, Chopra 2003). Jung'un çalışmalarının asıl bölümü çağdaş psikoloji tarafından kabul görmemiştir. Jung'un düşünceleri 1970'lerde ve 1980'lerde mistik içeriğinden dolayı halkın büyük ilgisi ile karşılaşmıştır (Schultz 2001).

Jung'un kendi buluşu olan eşzamanlılık, Almanca *synchronizität*, İngilizce *synchronicity* sözcüğü ile ifâde edilir. Eşzamanlılık Jung'a göre "nedensel olmayan bir bağıntı" ilkesidir. Jung'un eşzamanlılık (EZ) kelimesini seçmesinin nedeni anlamlı fakat nedensel bağıntısı ol-

Şekil 1. Carl G Jung, Pauli ve Einstein'le olan çalışmaları ardından, uzay-zaman-nedensellik ilişkisine "eşzamanlılık" kavramını ekledi. Böylece eşzamanlılığı bilimsel zemine oturtmaya çalıştı.

Tablo 1. Eşzamanlı Olayların Özellikleri

1. Beklenebilir değildirler
2. Anlam duygusundan dolayı göze çarparlar
3. Mucize hissi oluştururlar
4. Sıradan gerçeklikte göze çarpan kesiklik oluştururlar
5. Bilinçdışı ile algılanıp, bilinçle anlamlı hâle gelirler
6. Eşzamanlı olaya anlamını, zihinsel öğelerle, dış dünyadaki bazı durumlar arasındaki sembolik bağlantılar verir
7. Biri içsel, diğeri dışsal olan iki olay, birbirlerinin nedeni olmalarından dolayı değil, ortak bir anlamın karşılıklı yansımaları nedeni ile birbirleri ile bağlantılandırılır.

mayan iki ayrı olayın eşzamanlı oluşumudur. Dolayısı ile EZ, aynı veya benzer kavramı içeren ve nedensel ilişkileri bulunmayan iki yâhut daha çok olayın zamandaki rastlaşmasını ifâde etmekte kullanır (Jung 1973). Eşzamanlılıklar içerdikleri bazı özellikler nedeni ile günlük yaşamımızda hepimizin zihninde yer ederler.

Kutu 1. Eşzamanlılık Örnekleri

[Köşeli parantezler yazarın yorumudur]

1. Bir kadın eşinin doğum gününde ona bir pipo hediye eder. Adam aynı gün parka gider ve ağaçların altında, aynı pipo ile sigara içen bir adamın yanına oturur. Ve her ikisinin de vaftiz isimlerinin aynı olduğunu öğrenir. Adam pipoyu kendisine eşinin doğum günü hediyesi olarak verdiğini söyler. Yanında oturduğu adam "bana da" der. Konuşunca, ikisinin de doğum tarihlerinin aynı olduğunu öğrenirler.

2. Bu EZ örneği de bana âit. RLS (Huzursuz Bacak Sendromu) adlı hastalık toplumda yaklaşık %5-15 arasında olmasına karşın, hastaların polikliniklere başvurusu nâdirdir. İşte bir tesâdüfler zincirinin oluşturduğu eşzamanlılık. Sabah hasta muayenesine başladığımda ilk hastam RLS tanısı alır. Ardından gelen ikinci hasta da benzer şikâyetlerle gelir ve aynı tanıyı alır. Bundan sonra ise, 2 ayda bir çıkan, abone olduğum *Practical Neurology* dergisini odadan çıktıktan sonra geri geldiğimde masamda bulurum ve aslında dergi bir haftadır sekreterlikte beklemektedir. Dört kapak konusundan birisi RLS hastalığına ayrılmıştır. 2 saat kadar sonra ise e-posta ile bir hasta soru sorar "RLS tanılı bir hastayım, şikâyetlerim yoğun ne yapmalıyım?".

3. Carl Jung, bir hastası ile görüşürken, hasta altın renkli, Mısır bokböceği ile ilgili rüyasını anlatırken olan EZ'a dikkat çeker: "Bana bu rüyayı anlatırken, arkamı kapalı pencereye vermiş oturuyordum. Âniden, arkamda hafif vuruş gibi bir ses işittim. Döndüm ve dışarıdan pencerenin çerçevesine çarpan, uçan bir böcek gördüm. Pencereyi açtım ve uçarken böceği havada yakaladım... Altın renkli bokböceğinin en yakın benzeriydi." [Jung'un bir sembol olarak böceği yorumlaması ilginçtir: böcek Mısır mitolojisinde tekrar doğuşun sembolüdür. Rüya da görülmesi, hastanın tedavisinde kritik bir

döneme girilmesi olarak yorumlar. Tedaviye dirençli hastası için "açıkçası, benim meydana getirmeye gücümün ötesinde olan, bir hayli akil dışı olan bir şeye ihtiyaç duyuluyordu" der. Hastası bu durumu öğrenince düzelir.] (Jung 1973).

4. Mitolog Joseph Campbell, Bushman mitolojisinde kahraman rolü oynayan peygamberdevesi hakkında okurken "âniden pencereyi açmak için bir dürtü hissettim. Pencereyi açtım ve sağa doğru baktım, orada bir peygamberdevesi vardı. Orada, tam pencerenin kenarındaydı [mucize]... Bana baktı [hayret] ve yüzü tam olarak bir Bushman yüzüne benziyordu [şaşıklık]".

5. Jung, 24 saatlik bir sürede, balık temasının altı ayrı nedenle EZ yarattığından fark eder. "Bugün cuma, öğle yemeğinde balık var. Birisi tesadüfen başka birisine Nisan şakası [İngilizce "April Fish", fish=balık] yapma geleneğinden bahseder. Aynı sabah, yarısı insan, yarısı balık olan bir yazıtı fark ettim. Öğleden sonra, aylardır görmediğim eski bir hastam bana, yaptığı çok etkileyici balık resimlerini gösterdi. Akşam yine bana, üzerinde balığa benzer yaratıklar olan nakışlı bir işleme gösterdi. Bunu izleyen 2 Nisan sabahı, yıllardır görmediğim bir başka hastam, ... ayaklarının dibinde karaya çıkan büyük bir balığı gördüğü rüyasını bana anlattı. O günlerde, tarihteki balık sembolünü incelemekle meşguldüm". [Bu EZ olayı esnasında balık sembolü üzerine çalışan Jung, buradaki balığın, İsa ile bir kahramanın doğuşu ile bilinçdışının hayatı ve içgüdüleri ile ilişkili bir sembol olduğunu öne sürer.]

Biyolog Paul Kammerer, EZ gözlemlerini ilk yapan ve kayıt tutan kişidir. Ona göre EZ doğanın daha önce keşfedilmemiş nesnel bir ilkesinin kanıtıdır. Bu doğal fiziksel yasayı "diziler yasası" olarak adlandırmıştır. Artarda meydana gelen olaylara ek olarak, paralel veya ortak noktaları olan olay dizilerini de derlemiştir (Kammerer 1919). Kammerer kitabında "Böylece sürekli karşılaştırmalara ve yeniden düzenlemelere rağmen, benzer şeyleri bir araya getirmeyi de gözetken bir dünya mozaïği veya kozmik bir renk cümbüşü imgesine ulaşıyoruz" der. Oysa "bir dünya mozaïği" yerine "bellek" kelimesi çok şeyi daha rahat açıklar. Kammerer "bitişik mekân ve zaman alanlarında özdeş veya benzeri verilerin tekrarını, kabûl edilmesi gereken, rastlantıyla açıklanamayan basit bir deneysel gerçek olduğunu, daha doğrusu, rastlantı kavramının kendisini geçersiz kılacak derecede rastlantıyı bir kural hâline getirdiğini keşfettik" diyerek EZ temel bir özelliğine değinir.

Jung'a göre EZ olayları arketiplerle ilişkilidir. Arketipler, bizim davranış örüntülerimizi etkileyen bilinçdışı, toplum belleğinde ve genetiğinde yer alan evrimsel yolla aktarılan bilgilerdir. Bunlar hepimizin ortak varlıklarıdır ve *Noosfer* denilen ortak düşünce atmosferinin ürünleridir. Jung, EZ olayının hem fiziksel hem de varoluş için ortak bir zemin oluşturan bir ger-

çeklik düzeyini, tek dünyayı (*unus mundus*) ispatladığını öne sürer ve anlamlı rastlantıları daha derin, bütünleşmiş bir gerçekliğin sâdece yüzey etkileri olarak kabûl eder. EZ alt yapılarının arketip formları, en azından iki olayı bağlantılaştırır: endopşişik ve ekzopşişik alanı. EZ durumunda, nedenin etkiden önce geldiği zaman akışına bağımlı değildir. Fiziksel bir olay ruhta (psyche) "içsel bir imge" deneyimi olarak "aynı zamanda" veya bu deneyimlerden hemen sonra ortaya çıkar. Uzaysal göstergelere de bağımlı değildir (ancak, bilindiği gibi uzay ve zaman kavramı modern fizikte ayrılmaz, uzay ve zaman yoktur, yalnızca uzay-zaman vardır). Jung EZ deneyimini uzay-zaman göreliliğinin ifâdesi olarak kabûl eder (Gallo 1994).

Jung, eşzamanlı olayların tümünün, iki zihinsel durumu içerdiğini düşünüyordu. Biri o an birey hangi faaliyetle meşgul ise onun sonucu olan sıradan zihin durumu, diğeri bir arketipin harekete geçirilmesinden ileri gelen olağan dışı zihin durumları. İkincisi bilinçdışıdır. Jung EZ olayının üç şekilde olabileceğini ifâde eder (Jung 1981): 1. Belirli bir psişik içeriğin, kendine tekabül eden ve kendisiyle eş zamanlı olarak meydana gelmişçesine algılanan nesnel bir süreçle rastlaşması, 2. Öznel bir psişik hâlin, aşağı yukarı eşzamanlı olarak fakat uzakta oluşan, eşzamanlılık niteliğe sâhip, nesnel bir olayın aslına uygun yansıması olduğu daha sonra anlaşılan rüya veya görüntü ile rastlaşması, 3. İkinci şıkka ek olarak, idrak edilen olayın gelecekte oluşması ve şimdiki zamanda sâdece, kendisine tekabül eden bir rüya veya görüntü ile temsil ediliyor olması şeklindedir.

Jung EZ olay niteliğine sâhip olayların içine sâdece arada sırada, ortaya düzensiz aralıklarla meydana gelen parapsikolojik fenomenleri katıyordu. Ve EZ içine doğada nedensel olmayan bir düzene göre ortaya çıkan belirli faktörleri soktu; radyoaktif bozunma, 6 sayısının 1, 2, 3 sayılarının hem toplamı hem de çarpımıyla elde edilebilmesi gibi. Bunun için EZ tanımını "nedensel olmayan bir düzenlilik" olarak genişletmeyi amaçladı ve bunu da sonraki çalışmalarında desteklemeye çabaladı.

Buna ilâveten "ters eşzamanlılık-maymun hileleri" olarak adlandırılan EZ olayları da vardır. Bunlar genelde her şeyin yanlış gittiği ve akıllıca hiç bir şeyin meydana gelmediği bir günde ortaya çıkarlar. Murphy'in "ters gidecek alan her şey ters gider" yasasına uyarlar. Genelde bu olumsuz ardışıklıklar telâsacele varken ortaya çıkar.

EZ bâzı durumlarda daha sık meydana gelir veya fark edilir. Özellikle meditatif durum derinleştikçe, eşzamanlı rastlantılar sık oluşur. Alan Vaughan, *Incredible Coincidance* (İnanılmaz Rastlantı)'da, birisi EZ ile il-

gilenmeye başladığında anlamlı rastlantıların her sokak köşesinde çıkmaya başladığını belirtir (Vaughan 1989). Kendisinin EZ üzerine konferans vermesinin, neredeyse her zaman bir kaç EZ olayını başlattığını söyleyerek, bu durumu "eşzamanlılığın eşzamanlılığı" olarak adlandırır. Bu hazır bir beyinden başka bir şey değildir.

YANILGISI

EZ ile ilgili en mantıklı açıklama Hines'ten gelir. Hines, bu durumu, yalnızca "yapıcı (constructive), seçici bellek ve idrak" olarak değerlendirir. Ve gerçekten de daha fazlası değildir (Hines 1988). EZ olayı bir *augmentum ad personam*'dır. Yâni kişinin veya kişilerin öznel bir takım deneyimlerinin yahut eğilimlerinin kanıt olarak öne sürüldüğü yanıltıcı akıl yürütme biçimidir.

Bilimsel sorgulamaların temel amacı, bir olayın öncesindeki duruma bakılarak, olayı mantıksal nedensel terimlerle açıklamaktır. Genel bir ifâde ile nedensellik şu şekilde anlatılabilir (Storm 1999): 1. Zamansal süreçte önceden gelmek: neden etkiden önce gelir, 2. Zamansal ve uzaysal bitişiklik: nedenler ve etkiler uzay-zamanda birlikte ortaya çıkmalıdır, 3. Sürekli ve sebatkâr (ısrarlı) ortaya çıkma: nedenleri takip eden etki(ler) düzenli bir şekilde ortaya çıkmalıdır.

Jung'a göre, 1 ve 2 geçerlidir. Bu nedensellik olayları dâima bir enerji geçişini de beraberinde bulundurur. Enerji geçişi olmadan olan durumlara ise "nedensiz" denir. Nedensellik, dünyada ve doğada klâsik fiziğin kanunlarına uyar. Nedensiz durumlar ise Jung'un deyimi ile "ısrar etmeyen bağlantılar" vardır. Nedensel bir dünya istatistiksel bir gerçekten oluşur ve bilimsel görünüş ile sonuçlanır.

"EZ, insanın bilincine göre *a priori* olan ve görünürde insanın dışında var olan bir anlamı öngörür" diyen Jung, bu düşünceyi Platon'a kadar götürür. Platon'a göre görünen var olan şeyler asıllarının sâdece sönük kopyalarıdır ve asılları başka bir evrende bulunur. Gerçekten EZ "görünürde" dışımızda yer alır. "Görünürde" vurgusu gerçekten önemlidir ve EZ ne dışımızda ne de içimizde olur. Her ikisinin eşleşmesi durumunda oluşur ve anamlanır. Sâdece dışarıda olan eşleşmeye "denklik veya uygunluk" demek daha doğru olacaktır.

EZ'nin belirgin öznel özelliği vardır. Bu öznel kısım ortaya çıkması için gereklidir. Jung'un tanımına göre, sonuçların değerlendirilmesinde bilincin işlevi "kabûl veya ret"tir. Hisler, eşlik eden basit veya karmaşık duygusal yanıtlara neden olur ve inanma/inanmamanın duygusal kısmını da içine alır. Eşzamanlı olaylar her zaman kişisel olaylardır. Her bir eşzamanlı olayın bizimle bireysel olarak konuşması duygusunu bizde oluşturur. Ancak, mesajın anlamı çoğu kez açık değildir.

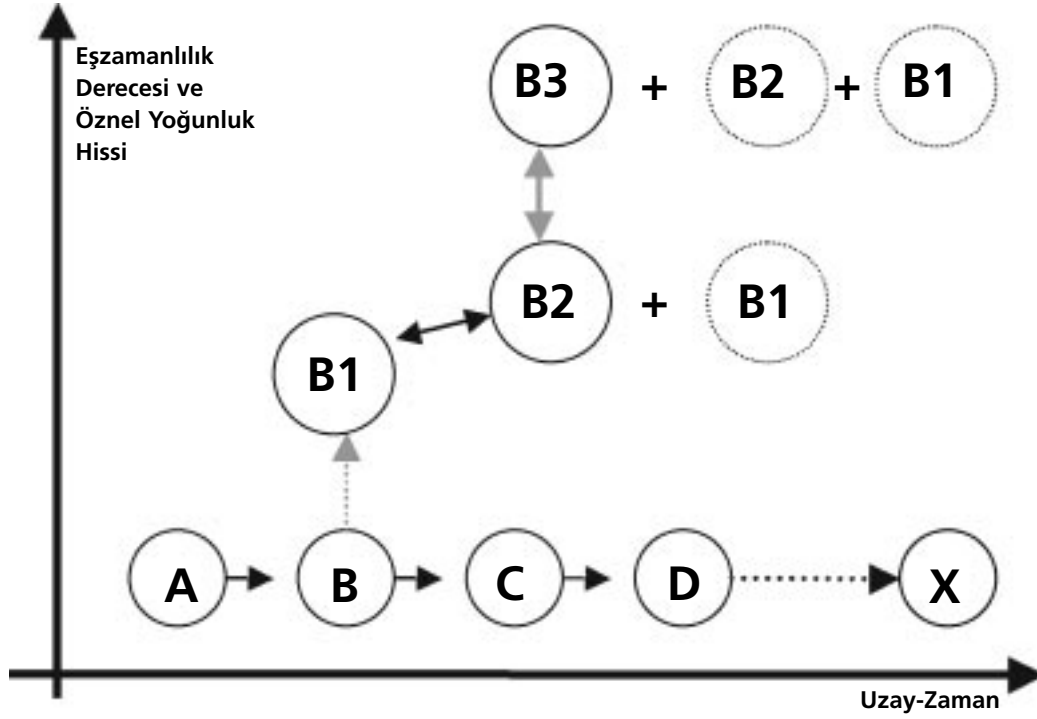
EZ düşündüğümüzden veya ispatlayabileceğimizden çok daha sık meydana gelir ama herhangi bir alanda onların bir yasaya uyduklarını ileri sürebileceğimiz sıklıkta ve düzenlilikte meydana gelip gelmediklerini henüz bilemiyoruz. Tek bildiğimiz şey, bu tür bütün fenomenleri açıklayabilecek temel bir ilkenin bulunması gerektiğidir diyen Jung bu konuda bir açıklık sunmaz. Öncelikle, EZ hazır bir beyinde ortaya çıkar. Gerçekten de sıkırlar ama hayret ve mucize hissi uyandıranlar gerçekten kişide etki bırakırlar. Düzenli bir şekilde ortaya çıkmazlar. Tamamen rastlantısaldırlar. Bu fenomenleri açıklayabilecek ilke "EZ yalnızca sizin beyninizdedir." Dış dünyada "aynı yer ve zamanda" olan bir EZ örneği yoktur. Dış dünyadaki olayın kalıbı ile içsel/öznel/beyinsel olayın göreceli olarak üst üste binmesi EZ hissini bizde oluşturur ve dışarıda, bizim idraklerimizin dışında olan bir EZ yoktur.

Jung'un "nedensel olmayan" ifâdesini doğru yorumlanamaz. Dikkat edilirse cümle yine bir ilişkili olan "bağıntı" ile devam eder. Bu ifâde nedensel olmasa da, ayrı bir ilişki veya eşleşmenin olmasını gerektirir. Bu eşleşmeyi sağlayan kişinin belleğidir. Bellek o anda oluşmuş olabileceği gibi daha önceden de (rüya gibi) olmuş olabilir. Her an bu belleğe, bilinçdışı ile nedensel ilişkili olaylar giremez. Çünkü bu durumda uyaranlar ile boğulurduk. Ancak, nedensellik özelliği olmayan ve zaman dışı olan bellekteki bir eşleşme ile "nedensellik, gizli alt nedensellik" ortaya çıkar. Var olan olayla eşleşerek bilinçli farkındalığa ulaşır ve birinci derecede veya basit EZ oluşur.

Aslında EZ tanımı, nedensellik dışı olarak "mucize" tanımlaması yapan Hume'ninkine çok benzer. Hume'ye göre "tüm sonuçlar varsayılan nedenlerini aynı kesinlik derecesi içinde izlemezler." Mucizeler bu şekilde doğa yasalarının ihlâlidir. Doğanın olağan seyri içinde gelişen olaylar, insanların olağana olan adaptasyonları nedeni ile bir mucize olarak değerlendirilmezler. Mucizelerden ortaya çıkan hayret ve şaşkınlık, olaylar hakkındaki inanç doğrultusunda hissedilir bir eğilime neden olur. Bireysel olarak bizler, mantıksal çıkarımlarımızla olağan dışı olan bir olguyu hemen geri çevirmemize rağmen, zihin her zaman aynı kurallı işletmez. Mucizelerde daha verimli bir toprağa ekildiklerinden hemen meyvelerini verirler (Hume 1998).

EŞZAMANLILIĞIN NEDENİ: ADAPTASYON KIRILMASI

Günlük yaşamımızda beyin çevreden gelen tekrarlayıcı benzer uyaranları bir süre sonra farkındalık düzeyine ulaştırmaz. Her an çevreden binlerce yeni görüntü, ses, konu, dokunmaya yönelik veri beynimize

Şekil 2. Eşzamanlılığın ortaya çıkışını gösteren şema. Sıradan günlük deneyimlerimiz (A, B, C, D... X gibi) normal günlük yaşamımızın toplam içeriğini oluşturur: şeklinde yazılabilir. Bu deneyimlerimizden herhangi birisi (B), kendisi ile eşleşen bir benzeri ile karşılaştığında (B1) eşzamanlılık olayı başlar. Tekrar benzer bir olayla karşılaştığında (B2) daha önceki rastlantı daha da güçlenir (B1↔B2). Üçüncü bir eşleşme (B3) durumunda, geçmişteki iki ilişki hatırlanır (B1 ve B2) EZ zinciri üçe çıkar. Eşzamanlılıklar zamanın ilerleyişi esnasında ortaya çıkarlar (B1→B2). Oysa koinsidanslar "aynı zaman esnasında" ortaya çıkarlar (B2→B3).

ulaşır. Ancak bu veri içinde, anlamlı olanları daha ön plâna çıkarmak ve beyni boş-lüzumsuz veri yığını altında sıkışmaktan kurtarmak için adaptasyon=uyum mekanizması geliştirmiştir.

Adaptasyon bütün duyuşal girdiler üzerinden olabilir. Örneğin parmağınza taktığınız yüzüğünüzü veya kol saatinizin varlığını hissetmezsiniz. Ama başlangıçta her an nasıl varlığının kendisini hatırlattığını bilirsiniz. Yani farkındalık düzeyinize ulaşır. Ama bir süre sonra, evrimsel bir avantajla, artık parmaktan veya koldan gelen uyarılar beyine ulaştırılmaz. Çünkü gereksiz ve anlamsızdır. Buna "alıştık" deriz, yani bilimsel ifade ile "uyarana adapte" oluruz. Bu dokunsal alışkanlık dışında, diğer tüm duyuşal girdiler içinde alışkanlık gelişmesi söz konusudur: tat, koku, görme gibi... Her gün yürüdüğünüz veya araçla geçtiğiniz yolu düşünmenize gerek yoktur. Artık, neredeyse gözleriniz kapalı olarak geçebilirsiniz durumdasınızdır. Ama yeni bir sokağa girdiğinizi düşünün. Her şey yeni ve farklıdır. Her şeye dikkatle bakarsınız. Beynimize dış dünyadan gelen veriler daha öncekilerden farklı olduğundan, âdeta bir girdi bombardı-

manına tutuluruz. Ama kısa süre sonra, bu yeni durum için de "alışkanlık" gelişmek zorundadır. Her gün geçmeye başladığınız bu sokağa, belediye ekipleri bir değişiklik yaparsa, "yenilik" alışkanlığınızı kırar ve daha farklı olarak ortama bakarsınız. Aynı alışkanlık durumu evliliklerde de en önemli bozulma nedenidir. Aynı şekilde devam eden evlilik ve kişiler bir süre sonra artık beyin tarafından silinir ve ciddi bir değişiklik olmadığında evlilik "monotonlaşır". Bu durumda bir çeşit alışkanlık ve beyin adaptasyonudur. Fizyolojik olarak, alışkanlıklar hızlı ve uyumlu davranış-yanıt oluşturmayı sağlarlar. Bu evrimsel olarak bir avantajdır.

Anlamlılık, Jung'a göre, her durumda EZ kaçınılmaz bir ölçütüdür. "Bize anlam olarak görünenin altında ne olduğunu bilme olanağımız yoktur." şeklinde ifade etmesi Jung'un kaçırdığı önemli bir noktadır. Anlam, tam olarak eşzamanlı olan olayların eşleştirilmesi esnasında, bellekten kaynaklanan bir çeşit "uyanma durumu = bilinçli farkındalığa" ulaşma durumudur. Anlam, bir anlamda, dikkatin eşleşmiş olayların üzerine odaklanmasıdır. Anlam, bir anlam-

da, bir tiyatro sahnesinde baş aktör üzerine tutulan spot ışıklara benzetilebilir. Anlam, tutulan bu spotla eşleşmiş olayların, bilinçdışından bilince çıkarılmasıdır. Bu EZ'ın temel noktasıdır. Anlam, aynı zamanda adaptasyonun kırıldığı an (lâhza) ve eşzamanlılığın başlangıcıdır. Anlam kazandıran organ, öznelliğe sâhip olan ve nesnel dünyadan girdileri alan beyindir. Girdiler, dış dünyadan algılar aracılığıyla gelirler ve algı dış nesnelere temsil eden iç hâldir.

SONUÇ

Özetle EZ olayı bir anlamda, adaptasyonun veya alışkanlık olayının kırılmasıdır. Günlük yaşamda olayların akışında, benzer olaylar sıklıkla yan yana gelmezler. Çoğu olaylar "eşzamansızdır". Bu eşzamansızlık, dünyamızdaki olayların doğal bir görünümüdür. Dolayısı ile günlük beyin girdisi için normâldir ve buna "alışkanlık" geliştirmiştir. Ortaya çıkan EZ bir olay, bu alışkanlığı kırarak beyindeki farkındalık düzeyini artırır ve ardışık gelen olaylar dizisi beyinde mucize etkisi yaratır. Eğer sürekli EZ olaylarının yaşandığı bir dünyada yaşayacak olsaydık, EZ olaylara "alışacak/adapte olacak" ve "eşzamansızlıklar" bizim farkındalık düzeyimize ulaşarak mucize etkisi yaratacağı.

KAYNAKLAR

- Aziz R (1990) C. G. Jung's Psychology of Religion and Synchronicity. New York: State University of New York.
- Chopra D (2003) Synchrodestiny: Harnessing the Infinite Power of Coincidence to Create Miracles. California: Rider, Berkeley.
- Gallo E (1994) Synchronicity and the archetypes. *Skeptical Inquirer*, 18: 4.
- Hines T (1988) Pseudoscience and Paranormal. Buffalo, NY: Prometheus.
- Hume D (Öğdüm S, çeviren) (1998) İnsan Zihni Üzerine Bir Araştırma. İstanbul: İlke Yayınları, 116- 139.
- Jung C (1977) Jung on Synchronicity and the Paranormal: Key Readings. London: Routledge.
- Jung C (1981) The Archetypes and the Collective Unconscious. Princeton, NJ: Princeton UP.
- Jung C (1973) Synchronicity: An acausal connecting principle. *CW*, Vol 8, Princeton, NJ: Princeton UP.
- Kammerer P (1919) Das gesetz der serie. Stuttgart and Berlin: Versags-Anstalt.
- Schultz DP, Schultz SE (Aslay Y, çeviren) (2001) Modern Psikoloji Tarihi. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 491.
- Storm L (1999) Synchronicity, causality, and acausality. *J Parapsychol*; 63: 247-269.
- Vaughan A (1989) Incredible Coincidence: The Baffling World of Synchronicity. Philadelphia: Lippincott, 1979. (Reprinted by Ballantine Books, New York, 1989).